

**Afgørelser – Reg. nr.: 07415.00**

**Fredningen vedrører: Lundmosen, Grønmosen**

**Domme**

**Taksationskommissionen**

**Naturklagenævnet**

**Overfredningsnævnet                      22-10-1984**

**Fredningsnævnet                              22-06-1983**

**Kendelser**

**Deklarationer**

OVERFREDNINGSNÆVNET >

Kort nr. 1114 II NØ  
1214 III NV

REG. NR. 7415

22/10-1984

Overfredningsnævnets afgørelse  
af 22. oktober 1984

om fredning af Lundmosen og Grønmosen i Brande  
kommune, Ringkøbing amt (sag nr. 2578/83)

-----

Fredningsnævnet for Ringkøbing amts fredningskreds har ved kendelse af 22. juni 1983 truffet beslutning om fredning af ca. 54 ha af Lundmosen og Grønmosen i Sandfeld Plantage i Brande kommune. Fredningen har ifølge kendelsen til formål at bevare arealet i dets nuværende tilstand som mose (ca. 29 ha) og hede (ca. 25 ha). Det fredede areal er en del af ejendommen matr. nr. 4 c Sandfeld, Brande, som er i privat eje.

Fredningssagen er rejst af Danmarks Naturfredningsforening i 1982 efter opfordring fra ejendommens ejere og Entomologisk Forening, der ønskede arealet fredet af hensyn til nogle meget sjældne billeforekomster i moserne.

Fredningsnævnets kendelse er påklaget til overfredningsnævnet af Danmarks Naturfredningsforening. Foreningen har ønsket fredningen udvidet til i overensstemmelse med foreningens endelige fredningsforslag også at omfatte et ca. 5 ha stort areal, som udgøres af en nedlagt brunkulbane og arealet syd for denne. Baggrunden herfor er, at fredningsforslaget område efter foreningens opfattelse udgør et hele, og at der især i det område, der er udtaget af fredningen, er behov for at kunne fjerne selvsåninger. Foreningen har endvidere ønsket fredningsbestemmelserne fastsat i overensstemmelse med foreningens forslag.

Ejerne har heroverfor ønsket fredningsnævnets kendelse stadfæstet og navnlig gjort gældende, at det areal, hvormed fredningen påstås udvidet, er entomologisk og landskabsmæssigt uinteressant, og at fjernelse af selvsåning på dette areal vil være kostelig.

Under sagens behandling for fredningsnævnet har Ringkøbing amtsråd støttet en fredning af hede- og mosearealerne som stemmende med regionplanlægningen.

Brande byråd har udtalt, at byrådet ikke finder grundlag for en fredning af større arealer, end ejerne selv har foreslået fredet.

Entomologisk Forening har for overfredningsnævnet udtalt, at den fredningsværdige insektfauna er knyttet til moserne, og at bilernes eksistens i moserne er truet af tilgroning og afvanding. Moserne bør derfor så vidt muligt bevares i den nuværende tilstand med den åbne beliggenhed fri for træer og buske. En fredning i det omfang, der er fastsat af fredningsnævnet, er tilstrækkelig til at sikre denne tilstand.

Også naturfredningsrådet har udtalt sig til støtte for en fredning.

I sagens behandling har deltaget 6 af overfredningsnævnets medlemmer.

Overfredningsnævnet skal enstemmigt udtale:

Hele det fredede område og tillige det areal, hvormed Danmarks Naturfredningsforening har ønsket fredningen udvidet, er omfattet af bestemmelserne i naturfredningslovens § 43, stk. 2, om beskyttelse af bl.a. moser og § 43 a om beskyttelse af heder. Ifølge disse bestemmelser må ændringer af tilstanden af moser og opdyrkning, tilplantning eller andre ændringer af heder kun ske med tilladelse fra amtsrådet, hvis afgørelse efter § 45 kan påklages til miljøministeren af bl.a. Danmarks Naturfredningsforening. Der er med disse bestemmelser skabt høj grad af sikkerhed for, at der ikke sker uønskede indgreb i eksisterende moser og heder. Der er derfor ikke behov for ved en fredning efter naturfredningslovens kapitel III af mose- og hedearealer at fastsætte specificerede forbud, der allerede følger af de nævnte lovbestemmelser.

Områdets tilstand af mose og hede bør søges opretholdt, og det bør være muligt for det offentlige at foretage foranstaltninger til sikring heraf. Det tiltrædes derfor, at området bør pålægges fredningsbestemmelser for at muliggøre en af det offentlige foranstaltet naturpleje, som særligt skal sigte på at varetage de betydelige naturvidenskabelige interesser, der er knyttet til billeforekomsterne i området. Der er på denne baggrund ikke tilstrækkelig anledning til mod ejernes ønske at give det fredede område en større udstrækning end bestemt af fredningsnævnet.

Idet fredningsnævnets kendelse ophæves, fastsættes følgende fredningsbestemmelser for det ca. 54 ha store område, som er afgrænset på kortet, der hører til overfredningsnævnets afgørelse (fredningskortet), og som omfatter en del af matr. nr. 4 c, Sandfeld, Brande:

§ 1.            Fredningens formål

Fredningen har til formål, at områdets nuværende tilstand af mose og hede kan opretholdes, og at der skabes bedst mulige livsbetingelser for billeforekomsterne i området.

§ 2.            Naturpleje

Ringkøbing amtsråd har ret til - efter forudgående drøftelse med og uden udgift for ejerne - at udføre naturpleje til opfyldelse af fredningens formål. Der kan som led i plejen ske fjernelse af selvsåning, afbrænding, tilkastning af afvandingsgrøfter og tørvegravning i begrænset omfang.

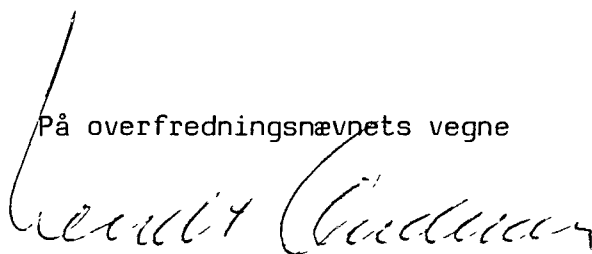
Hvis ejerne ikke kan tiltræde en af amtsrådet påtænkt plejeforanstaltning, kan den kun udføres med fredningsnævnets tilladelse.

§ 3.            Adgang til området

Særligt interesserede har ret til at færdes i området i videnskabeligt eller undervisningsmæssigt øjemed efter forudgående skriftlig meddelelse til ejerne. Ejerne

kan dog modsætte sig en sådan adgang på tidspunkter,  
hvor der afholdes jagt.

På overfredningsnævnets vegne



**Bendt Andersen**  
overfredningsnævnets formand



Kand nr. 1114 II NØ  
1214 III NV

REG. NR. 74/5

22/10-1984

Overfredningsnævnets afgørelse  
af 22. oktober 1984  
om erstatning i anledning af fredningen af Lundmosen og  
Grønmosen i Brande kommune, Ringkøbing amt (sag nr. 2578/83)

-----

Fredningsnævnet for Ringkøbing amts fredningskreds har den 22. juni 1983 truffet afgørelse om erstatning i anledning af den samtidig besluttede fredning af Lundmosen og Grønmosen i Sandfeld Plantage. Erstatning blev tilkendt ejerne af den pågældende ejendom (matr. nr. 4 c, Sandfeld, Brande) med 49.100 kr.

Fredningsnævnets afgørelse om fredningsområdets afgrænsning og fredningens indhold er påklaget til overfredningsnævnet af Danmarks Naturfredningsforening.

I sagens behandling har deltaget 6 af overfredningsnævnets medlemmer.

Overfredningsnævnet skal enstemmigt udtale:

Overfredningsnævnet har ved anden afgørelse af dags dato ændret fredningsnævnets afgørelse om fredningen, således at der kun fastsættes fredningsbestemmelser om naturpleje og om adgang til området i videnskabeligt eller undervisningsmæssigt øjemed. Disse fredningsbestemmelser medfører kun yderst begrænsede ulemper og rådighedsindskrænkninger for ejerne, og de kan derfor kun begrunde en forholdsvis ubetydelig fredningserstatning. Der findes herefter at være ydet ejerne fuld erstatning for den nedgang i ejendommens handelsværdi, som kan følge af fredningsafgørelsen, når der tilkendes dem en erstatning på ialt 10.000 kr.

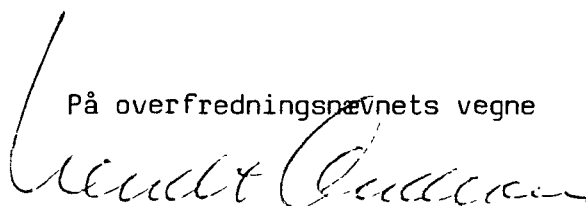


Erstatningsbeløbet forrentes efter naturfredningslovens § 19, stk. 4, 1. punktum, fra den 22. juni 1983 (datoen for fredningsnævnets afgørelse) med en årlig rente, der er 1 % højere end den af Danmarks Nationalbank til enhver tid fastsatte diskonto.

Erstatningen med renter udredes med 75 % af staten og med 25 % af Ringkøbing amtskommune.

Overfredningsnævnets afgørelse af erstatningsspørgsmålet kan påklages til Taksationskommissionen vedrørende Naturfredning (adresse: Amaliegade 13, 1256 København K) af ejerne, miljøministeren og Ringkøbing amtsråd. Klagefristen er 4 uger fra den dag, overfredningsnævnets afgørelse er meddelt den pågældende.

På overfredningsnævnets vegne



Bendt Andersen  
overfredningsnævnets formand

FREDNINGSNÆVNET >

22/6-1983

## OPHÆVET

U d s k r i f t

af

protokollen for fredningsnævnet for Ringkøbing amts fredningskreds.

År 1983 den 22. juni blev i sagen

R.A.F. 184/1982

Fredning af Lundmosen og Grøn-  
mosen i Brande kommune

afsagt sålydende

k e n d e l s e :

I. Sagens rejsning.

Ved skrivelse af 28. oktober 1982 rejste Danmarks Naturfredningsforening fredningssag for hede- og mosearealerne Lundmosen og Grønmosen, beliggende ca. 7 km NV for Brande i Brande kommune. Forslaget omfattede en del af matr.nr. 4c Sandfeld, Brande, tilhørende Jørgen Hvass, Svend Michael Hvass og Erik Christian Hvass, og arealet udgør henved 56 ha. Fredningens formål er at beskytte arealerne med en række fredningsbestemmelser, således at området med deres meget varierende fugtighedsforhold og karakteristiske dyre- og planteliv, herunder navnlig insektliv, kan bevares for eftertiden, endvidere at bevare landskabets formvariation samt at tilsikre, at offentlighedens adgang til arealerne sker i overensstemmelse med ovennævnte bevaringsformål. Med skrivelsen fulgte et kort over området samt 9 bilag. I skrivelsen foresloges nærmere bestemmelser for fredningen.

II. Sagens behandling ved nævnet.

Efter behørig bekendtgørelse og indkaldelse af de interesserede afholdt nævnet den 27. januar 1983 offentligt møde i sagen. Der konstateredes ikke på mødet principiel modvilje mod selve fredningsforslaget. Det oplystes, at det var ejerne i forening med entomologerne, der på grund af, at der bl.a. var fundet nogle sjældne biller på arealet, i 1980 udarbejdede et udkast til en fredningsdeklaration, som

blev sendt til Danmarks Naturfredningsforening. Foreningens forslag af 1982 omfattede et større område end det af ejerne foreslåede, og ejerne har protesteret imod udvidelsen, ligesom der er protesteret mod indholdet af visse fredningsbestemmelser. Danmarks Naturfredningsforening ønsker i deres forslag yderligere at frede ca. 5 ha, som ligger syd for et jernbanelegeme, og selve jernbanelegemet, der har været brugt til transport af brunkul under 2. verdenskrig. Ejernes protest mod, at dette areal medinddrages i fredningen begrundes med, at arealerne ingen interesse har for entomologerne, at arealet er afgrænset naturligt fra det, der iøvrigt ønskes fredet, af jernbanelegemet, samt at arealet hverken har hede- eller mosekarakter, men derimod er velegnet til dyrkning eller plantning af juletræer.

Med hensyn til den offentlige adgang til det påtænkte fredede område, ønskede lodsejerne, at der ikke skal være adgang for andre end ejerne, entomologerne, og hvem de giver tilladelse.

Lodsejerne har nedlagt påstand om en erstatning på 2.500 kr./ha, der skulle svare til faldet i ejendommens samlede omsætningsværdi p.g.a. den rådighedsindskrænkning, fredningen medfører.

Nævnet har drøftet sagen internt og har besluttet at indskrænke fredningen således, at arealet syd for jernbanelegemet og selve jernbaneforhøjningen udgår af fredningen. Begrundelsen herfor er, at arealet her er af en helt anden karakter end de tilstødende hede- og mosearealer, og at der ikke er behov for landskabspleje sammenholdt med, at jernbanelinien udgør en naturlig grænse til det fredede område.

### III. Nævnets afgørelse er herefter:

#### 1. Om fredningsbestemmelser.

Det på vedhæftede kort angivne areal undergives fredning, hvis formål er at bevare arealet i dets nuværende tilstand. Arealets størrelse fremgår af vedlagte oversigtskort.

Af hensyn til formålet opnaelse pålægges følgende

#### 2. Rådighedsindskrænkninger.

##### A. Bestemmelser vedrørende bebyggelse m.v.

1. Bebyggelse må ikke finde sted.

2. Etablering af pelsdyr- og fjerkræfarme, fasanerier samt

drivhusgartnerier m.v. skal ikke være tilladt.

3. Opstilling af boder, skure eller andre skæmmende indretninger må ikke finde sted.  
Skure af midlertidig karakter til læ for kreaturer og får eller til brug for skovdriften kan dog opstilles.
4. Der må ikke opstilles master eller transformerstationer i området, eller føres luftledninger hen over det fredede areal.

B. Bestemmelser vedr. arealernes benyttelse.

1. Arealet må ikke opdyrkes eller beplantes. Den nuværende grundvandstand skal opretholdes, og yderligere foranstaltninger, der kan medføre vandstandssænkninger, såsom dræning eller anlæg af grøfter og rørledninger, må ikke foretages. De gravede render til grøften i arealets vestlige side fjernes.
2. Ændringer i terrænet, herunder udnyttelse af forekomster i jorden samt opfyldning og planering, er ikke tilladt. Den nuværende gravningsaktivitet i området kan bibeholdes i h.t. opgravningsservitutten lyst den 9. december 1910. Yderligere indvinding af tørv og klyne skal forelægges fredningsnævnet.
3. De fredede arealer må ikke benyttes til motorbane, skydebane, flyveplads, oplags- eller lossepladser, bilophugningsplads eller lignende eller til henkastning af affald.
4. Sprøjtning med pesticider samt anvendelse af handelsgødning må ikke finde sted.
5. Hegning af området må ikke finde sted. Hegn må kun etableres, hvis det skønnes nødvendigt af hensyn til skovdriften eller til landskabsplejen.
6. Indsamling af dyr og insekter må kun finde sted med tilladelse af ejerne og Entomologisk Forening.

C. Bestemmelser vedrørende landskabspleje.

I området kan fredningsmyndighederne og lodsejerne foretage

landskabspleje for at skabe de bedste livsbetingelser for flora og fauna i overensstemmelse med fredningens formål. Plejen, der kan gå ud på fjernelse af selvsåninger, græsning, afbrænding eller lignende, foretages efter planer udarbejdet af ejerne, Entomologisk Forenings fredningsudvalg og amtsfredningsinspektoratet i fællesskab. Plejeforanstaltningerne skal ikke medføre nogen udgift for ejerne.

Der sker ved denne fredning ingen ændring f.s.v. ang. offentlighedens adgang til arealerne, hvorved ejerne har bemærket, at der ikke fører offentlig vej til arealerne.

### 3. Afgørelse af erstatning.

Nævnet finder, at de rådighedsindskrænkninger, som fredningen medfører, bør udløse en erstatning på 400 kr. pr. ha for mosearealerne, der udgør 29 ha, og 1500 kr. pr. ha for hedearealerne, der udgør 25 ha, ialt 49.100 kr.

Erstatningen udredes i medfør af naturfredningslovens § 24 af statskassen med  $\frac{3}{4}$  og Ringkjøbing amtsråd med  $\frac{1}{4}$ .

De tilkendte erstatningsbeløb forrentes fra denne kendelses dato med en årlig rente, der er 1% højere end den af Danmarks Nationalbank fastsatte diskonto.

T h i b e s t e m m e s :

Det på vedhæftede kort angivne areal, af størrelse og matrikulær betegnelse som angivet, fredes i overensstemmelse med det ovenfor anførte.

I erstatning udbetales kr. 49.100 til lodsejerne.

Sv. Aa. Christensen

A. Lisby Kjær

Marius Husum Jensen

Foranstående kendelse kan påankes til Overfredningsnævnet (adr. Amaliegade 7, 1256 København K) af lodsejerne og forskellige myndigheder.

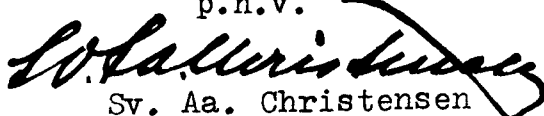
Klagefristen er 4 uger fra kendelsens modtagelse.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

FREDNINGSNÆVNET FOR RINGKØBING

AMTS FREDNINGSKREDS, den 22. juni 1983.

p.n.v.

  
Sv. Aa. Christensen

